

Sjögränden – Vansjöbygdens energi, näring och natur (SVENN)

En gammal tradition med gemensamt midsommarfirande på orten har återupptagits.

Projektägare:	Studieförbundet i Uppsala län
Projektledare:	Bengt Lundegårdh
Kommun:	Heby
Dnr:	128
Jnr:	2013-374
Projektid:	2013-01-21 – 2014-12-31

Beviljade stödmedel:	596 057 kr	Använda stödmedel:	538 510 kr
-----------------------------	------------	---------------------------	------------

Totalt använda resurser i projektet:	1 135 320 kr
---	--------------

”Största effekten som ses av projektet idag är den sociala sammanhållningen, som har blivit starkare. Man har nu ett gemensamt mål i tron på en livskraft och drivkraft i Vansjöbygden. Invånarna har samlats och enats kring att utveckla ett bygdecentrum.”

Bengt Lundegårdh, projektledare

Verksamhet enligt projektplanen

PROJEKTIDÉ

Idén med projektet är att utveckla en bygd, där arbetet med att sluta bygdens kretslopp och minimera dess utsläpp av växthusgaser, byggs in i landskapet och leder till en utveckling av ett bygdecentrum, "Bygdens hjärta".

BAKGRUND

I bygden runt Vansjö-Nordsjö finns ett stort intresse för områdets natur och miljö. Här finns, förutom ett antal jord- och skogsbruk, två större eventföretag, Gårdsjö Älgpark och Julmyra Hästby (Horse Center). Båda företagens utveckling är beroende av att bygden kan återvinna dess avfall samt tillse att fosforläckage från dessa områden kan återföras till jord- och skogsmarker. Även övriga företag som brukar mark i bygden är beroende av att kolets, kvävet och fosfors kretslopp sluts inom bygden.

GENOMFÖRANDE

Arbetet kommer att ske i intressegrupper i vilka bygdens invånare och dess företag gemensamt arbetar fram handlings- och finansieringsplaner för att nå en hållbar bygd avseende tillvaratagande av bygdens natur- och markresurser samt uppbyggnad av "Bygdens hjärta".

SYFTE

Att utveckla Vansjö-Nordsjöbygden till en ekobygd, där landskapet stärks till att bli ett resilient ekosystem som motstår förändringar i omgivningen. Bygden ska kunna cirkulera näring och kol inom sig samt och skapa tillräcklig mängd förnyelsebara energikällor för att kunna tillfredsställa bygdens behov av energi. Samtidigt ska arbetet leda till en förbättrad miljö avseende miljömålen, ingen övergödning, giftfri miljö, begränsad klimatpåverkan m.m. Inom ekobygden utvecklas basnäringens lönsamhet och nya affärsmöjligheter inom befintliga företag utvecklas vilket ger bygden (därmed kommunen) ökad lönsamhet. Ytterligare ett syfte med projektet är att skapa nya möjligheter för bygden att utveckla verksamheter och företag inom bl.a. naturevent och handel genom att utveckla destinationer för besöksnäringen.

MÅL

Grundmålet för projektet är att utveckla en ekologiskt hållbar bygd runt Vansjö-Nordsjö. Ett andra mål i projektet är att stärka "Bygdens Hjärta". Bygdens invånare vill återuppliva bygdegården och runt den skapa ett bygdecentrum med social gemenskap, boende, lokal handel och utbud av naturevent.

Sammanfattning av svar i utvärderingen

Uppgiftslämnare: Bengt Lundegårdh

Första kontakten med Leader

Kom först i kontakt med Leader Upplandsbygd i samband med ansökan och senare drivande av ett projekt om hållbara mikroregioner ”Resilienta mikroregioner i Uppland”. Detta blev www.oxsatraakerlannabygden.se och www.oauab.se

Leader som metod

Tycker att själva grundtanken med Leader är väldigt intressant och bra när det handlar om lokal drivkraft för utveckling. Menar att svårigheterna ligger i systemet, med mycket stor redovisningskontroll och alltför många kontrollinstanser som dämpar den kreativa lusten och skapar svårigheter att orka med i projekten. Tror på en mycket mer resultatnriktad verksamhet där mindre vikt läggs på redovisningskontroll.

Leaders betydelse för projektet

Tror inte att projektet skulle ha blivit av utan Leader. Leader gav möjligheten till landsbygdsutveckling i projektet, det behövdes en kombination av Leader och bygdens folk för att det skulle kunna bli av.

Genomförande

Tycker att projektet lyckades till ca 80 %. Man fick igång en diskussion i bygden kring olika frågor som var viktiga för bygdens utveckling och hållbarhet. Upplever att engagemanget har varit bra under hela projektiden. Över 100 personer har kommit på olika träffar. Bygdens sociala samverkan stärktes betydligt under projektets gång. Ett av flera mycket positiva resultat är att bygdeföreningen kommit igång och planerar för ytterligare renovering av bygdegården samt tillkomsten av ett bygdecenter i byggnaden. Kände att projektiden var lite för kort, det blev ett mycket intensivt arbete och man orkade inte riktigt ända fram. Hann t.ex. inte med att skapa en grupp inom bygden som har drivkraften att aktivt fullfölja det påbörjade arbetet.

Innovation

Tycker att projektet blev innovativt. Bl.a. arbetet med odling i och kring sjön för att ta upp näringen från sjön, som är en stor fosfor- och kvävefälla. En innovativ tanke som finns är att driva en flytande restaurang i sjön där grönsakerna odlas på små flottar i vattnet runt restaurangen. En idé och plan finns för en lokal kompostanläggning där man binder in 10-15 hushåll vars avfall, avlopp och hushållsavfall komposteras tillsammans med annat organiskt material från sjö, skogar och åkrar. Det finns även idéer om att skapa äventyrseven i samarbete med älgparken. Många pratar idag om innovationsplattformar och i projektet skapades en sådan på bygdenivå. Bygden vågade också se varandras kompetenser och tid fanns för att tillse hur de skulle kunna tillvaratas.

Samverkan och nätverkande

Upplever att samverkan mellan sommargäster och permanentboende har ökat. T.ex. har en gammal tradition med gemensamt midsommarfirande på orten återupptagits och blivit mycket lyckat. Samverkan med Heby kommun, Upplandsstiftelsen och SLU har ökat och resulterat i många bra kontakter. Bygdeföreningen har anslutit sig till Bygdegårdarnas Riksförbund och samverkar nu med dem.

Ökad affärsmässighet

Hemsidan för Vansjöbygden finns och är en första plattform på Internet. En broschyr har tagits fram som kan användas för hållbar turism. Naturstigar har öppnats och är ett första steg för att få besökare till älgparken att stanna kvar längre i bygden för att kunna göra andra saker. På sikt är planen att bygdecentret ska erbjuda utökade möjligheter att handla, göra saker och att övernatta. Tanken är att bygdecentret ska bli en naturlig samlingslokal för hela ortsbefolkningen och kanske även för människor i Morgongåva. Företagen exponeras både på hemsidan och i broschyren.

Långsiktighet

Arbetsgruppen som arbetat med tillgängligheten till bygdens natur fortsätter och tre naturstigar har hittills öppnats i samarbete med Upplandsstiftelsen. Diskussionen om fosfor- och kvävefällor lever kvar i föreningen Vansjön-Nordsjöns Vål. Idén om Bygdens hjärta (bygdecentrum) finns kvar där bygdeföreningen arbetar för fortsatt utveckling och upprustning av lokalen. Ansökningar skrivs för målet att upprusta bygdelokalen och bygden samlar pengar till projektet. Största effekten som ses av projektet idag är den sociala sammanhållningen, som har blivit starkare. Man har nu ett gemensamt mål i tron på en livskraft och drivkraft i Vansjöbygden. Invånarna har samlats och enats kring att utveckla ett bygdecentrum. Ortens befolkning har vågat visionera och hitta nya möjligheter för bygdens utveckling. Människor har fått upp ögonen för natur och kultur, som man använder för att locka folk till bygden. Företagen vågar mötas, ser varandras potential och hur dessa kan användas.

Framtidsutsikter för projektet

Närmaste året planeras

- ett uppföljningsmöte där implementering av idéer ska tas upp.
- ett forskningscentrum i samarbete med SLU för att kunna lägga ut praktiska försök i verkliga förhållanden.
- att starta upp ett pilotprojekt kring lokalt kretslopp i samarbete med Heby kommun.
- att söka finansiering från Ekhagastiftelsen för odling i vatten.
- att söka finansiering för kompostanläggning.
- projektering för flera natur- och kulturstigar.
- att söka finansiering från Boverket och Heby kommun för utveckling och upprustning av bygdecentret.
- att sätta upp informationstavlor och skylta stigar i samarbete med Upplandsstiftelsen.
- en ansökan för "Vansjöbygden - möjligheternas plats för hållbar turism".

På sikt hoppas man att bygdecentret har en turistbod, där man kan handla produkter från bygden, t.ex. hantverk, mjölk och fårkött. Även att det finns någon form av catering och möjlighet att köpa fika och enkel mat samt att det finns fler övernattningsmöjligheter i bygden. Förhoppningen är också att det som ligger i planeringsstadiet (se ovan) har fullföljts och är fungerade affärsverksamheter.

Spridning

Alla i bygden, både permanentboende och sommargäster, känner till projektet och de flesta har varit delaktiga. Deras nätverk känner också till projektet då det "pratas om det". Tror att vetskapen om projektet hos boende i Morgongåva och bitvis i övriga kommunen är relativt stort. Kommunledningen i Heby, SLU och Upplandsstiftelsen känner till projektet. Det har varit en artikel om projektet i Uppsala Nya Tidning, som

skrevs efter att man tagit kontakt från projektet. Projektet har själva spridit information genom hemsida, personliga kontakter, informations- och arbetsmöten, annonseringar, affischering och e-postutskick.

Attitydförändring

Upplever att det har skett en attitydförändring inom bygden. Det har skapats en sammanhållande känsla, man har enats bl.a. i föresatsen att skapa ett aktivt bygdecentrum. Sommargäster och permanentboende har lärt känna varandra och tar nu hjälp av varandra i större utsträckning än tidigare. Ortsbefolkningen ser bygden med nya ögon och har fått en tro på att man kan nå dit man vill. Kommunens attityd mot bygden var bra redan innan projektet men har nu blivit mer strukturerad och man har fått upp ögonen för vilka utvecklingsmöjligheter som finns. Kanaler för hur projekt kan drivas har blivit tydligare.

Försörjningsmöjligheter

Projektet har inte direkt bidragit till försörjningsmöjligheter i nuläget. Naturstigarna har hjälpt till att öppna upp bygden och se till att folk kommer dit. Det tros skapa större möjligheter för älgparken och även för dem som erbjuder logi. Projektet har arbetat med att bygga upp en bygd som varit väldigt ”nedkörd”. En ökad aktivitet i bygden tros kunna ge försörjningsmöjligheter, t.ex. genom handel i turistboden, catering, fritidsverksamhet för barn, hantverkarkurser, odling i vatten och kompostering. En företagare som redan har café kom på att basprodukter som mjölk och annat kan säljas under sommarmånaderna. Detta ses som en början på ”handelsboden/serviceboden” i bygden.

Koppling till andra projekt

Resilienta mikroregioner i Uppland är ett liknande projekt med samma projektledare som drivits i Leader Upplandsbygd.

Leaderprojekt

Kan tänka sig att driva ett leaderprojekt igen, om det sker vissa förändringar. Tycker att Leader i grunden är bra, med tanken att man från gräsrotsnivå ska utveckla och förändra bygder. Ser sig själv som projektledare som katalysator för att processa fram utvecklingen. Är mycket negativ till ekonomi- och redovisningskontrollen som skapar oro inom projektet. Den här typen av projekt inventerar vad som finns i bygden och innehållet i projektet formas längs vägen. Mycket handlar om att arbeta fram en vision och kontrollen och det starka redovisningskravet hämmar visionsarbetet då rädslan för att ”det här ligger inte inom projektets ramar” tar överhanden. Tycker att man ska särskilja vilken typ av budget som ska användas för olika slags projekt. Tror att den här typen av projekt, där det största handlar om att skapa en vision borde ha en ”projektpeng”, som inte låses fast vid speciella insatser eller investeringar på samma hårda sätt. Mer tydliga och inriktade projekt kan ha en mer specifik budget. Tror att risken annars är att bara bygder med en redan stark organisation kan söka leaderpengar. Tror att man måste tänka annorlunda om man vill få igång småbygder. För att få projekt som genererar något så måste bygdens egen kraft hittas för att nå gemensamma mål och det monetära inte bli överordnat. Föreslår att det skulle kunna hanteras som en forskningsbudget.

Europeiska jordbrukslandets
utvecklingsprogram
Europeiska jordbrukslandets
utvecklingsprogram

Övrigt

Tycker att man måste minska koncentrationen av projekt inom besöksnäringen som inte bygger på bygdens egna resurser. Menar att det är en sekundär vinning. Bygden måste bygga på sina egna resurser och utveckla dem för överlevnad och hållbarhet. Först därefter kan man se vad man har som är unikt och vad man kan erbjuda människor att se. När bygden blomstrar finns även underlag för besöksnäring. Menar att bygderna annars blir muséer. Det man vill ha är en levande landsbygd.

Uppnådda huvudmål och delmål, kvantitativa

Bevarade försörjningsmöjligheter , uttryckta som helårsarbeten	1
Antal personer som fått del av bevarade försörjningsmöjligheter	6
Övriga nystartade affärsverksamheter	1
Antal nya nätverk	5

Nya eller förstärkta varumärken:

Vansjö som bygd och "Vansjö kött" är förstärkt.

Efterlämnade fysiska resurser:

Hemsida www.vansjobygden.se Broschyr med turistinformation om cykling och vandring. Nyskapad bygdeförening. Handlingsplan för bygdens utveckling. Dator, skrivare, projektor och projektorduk. Vandringsleder. Projektutställning i bygdegården.

Uppnådda mål, kvalitativa

Samarbetsklimat:	<i>Stor förbättring</i>
Exempel:	Sommarboende och permanentboende träffar varandra och samarbetar på ett helt annat sätt än tidigare. Sommarboende deltar i utvecklingen av bygden.

Identitet:	<i>Stor förbättring</i>
Exempel:	Det finns en betydligt starkare "vikänsla" i bygden.

Affärsmässighet/ Entreprenörsanda:	<i>Stor förbättring</i>
Exempel:	En arbetsgrupp har diskuterat möjligheterna att bli ett pilotområde och erbjuda centrum för tillämpad forskning. Det finns en vilja och idéer att utveckla bygdegården för övernattningar, catering, uthyrning, konferenser m.m. Idéer finns kring att utveckla en sjörestaurang.